

Sygn. akt I UK 73/06

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 października 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Zbigniew Myszka (przewodniczący)

SSN Roman Kuczyński (sprawozdawca)

SSN Herbert Szurgacz

w sprawie z odwołania T. D.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych o emeryturę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 10 października 2006 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 28 września 2005 r., sygn. akt (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i zmienia wyrok Sądu Okręgowego -
Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G. z dnia 3 lipca 2003
r. sygn. akt (...) w ten sposób, że oddala odwołanie T. D. od
decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 30 grudnia
2002 r. nr (...).**

Uzasadnienie

Zakład Ubezpieczeń Społecznych decyzją z dnia 30 grudnia 2002 r. odmówił T. D. prawa do emerytury ze względu na nie spełnienie wymogu z art. 29 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. nr 162 poz. 1118 ze zm.), tj. legitymowanie się co najmniej 30 letnim okresem składkowym i nieskładkowym. Organ rentowy uznał za nieudowodniony okres pracy wnioskodawczyni w wydzierżawianym gospodarstwie rolnym w okresie od 1 czerwca 1979 r. do 31 grudnia 1981 r. Przyczyną takiego stanowiska organu rentowego było prowadzenie przez ubezpieczoną gospodarstwa rolnego z pominięciem opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników, pomimo istnienia podstaw do objęcia ubezpieczeniem i obowiązku opłacania z tego tytułu składek. W konsekwencji powyższego organ rentowy odmówił uzupełnienia stażu emerytalnego o okres tej pracy na mocy art. 10 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. nr 162 poz. 1118 ze zm.)

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G. zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 30 grudnia 2002 r. w ten sposób, że uwzględnił ubezpieczonej okres pracy w gospodarstwie rolnym w spornym okresie przy ustalaniu prawa do emerytury w zakresie niezbędnym do uzupełnienia wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego w myśl przepisu art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. nr 162 poz. 1118 ze zm.) i uznał, że spełnia ona wymogi do przyznania jej prawa do emerytury w trybie przepisu art. 29 cytowanej ustawy.

Od powyższego wyroku apelację wniósł organ rentowy i zarzucił naruszenie prawa materialnego poprzez niewłaściwą interpretację przepisu art. 10 ust. 3 powołanej wyżej ustawy i w konsekwencji niewłaściwe zastosowanie art. 29 cytowanej ustawy poprzez przyznanie ubezpieczonej prawa do emerytury.

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 28 września 2005 r. nie uwzględnił apelacji organu rentowego. Zmienił wyrok Sądu Okręgowego dokonując uściślenia daty przyznania prawa do emerytury zgodnie z przepisem art. 129 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach

z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, zaś w pozostałej części apelację oddalił. W ocenie Sądu Apelacyjnego nie doszło do naruszenia prawa materialnego poprzez niewłaściwą interpretację przepisu art. 10 ust. 3 powołanej wyżej ustawy. Sąd uznał, że wystarczającymi przesłankami do zastosowania w niniejszej sprawie wyżej wymienionego przepisu jest dzierżawa gospodarstwa rolnego przez ubezpieczoną i praca w tym gospodarstwie jak we własnym.

Organ rentowy zaskarżył powyższe rozstrzygnięcie Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną, podnosząc w niej naruszenie przepisów prawa materialnego poprzez błędną wykładnię art.10 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niezastosowanie art. 10 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i przyjęcie, że fakt prowadzenia gospodarstwa rolnego przez rolnika nie opłacającego składek na ubezpieczenie społeczne rolników, pomimo istnienia podstaw do objęcia ubezpieczeniem i opłacania z tego tytułu składek, pozwala na uzupełnienie stażu emerytalnego o okres tej pracy na mocy powołanych przepisów. Wskazując na podane podstawy skargi kasacyjnej organ rentowy wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego i orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie odwołania ubezpieczonej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje

Skarga kasacyjna organu rentowego okazała się uzasadniona. Z materiału dowodowego wynika niezbicie, że wnioskodawczyni w spornym okresie dzierżawiła nieruchomość rolną, którą samodzielnie uprawiała i czerpała z niej korzyści. Z kolei w świetle przepisów ustawy z dnia 27 października 1977 r. o zaopatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin, obowiązującej w chwili prowadzenia przez ubezpieczoną dzierżawionego gospodarstwa (Dz.U. Nr 32, poz.140), istniał obowiązek opłacania składki od pierwszego dnia miesiąca kalendarzowego, w którym rolnik rozpoczął prowadzenie gospodarstwa rolnego (art. 38). Ponadto zgodnie z art. 1 wymienionej ustawy zaopatrzenie emerytalne obejmuje rolników, którzy wytwarzają w prowadzonych

przez siebie gospodarstwach rolnych produkty rolne, sprzedają je jednostkom gospodarki uspołecznionej i spełniają inne warunki przewidziane w ustawie, a także członków ich rodzin. Na podstawie powyższych przepisów, pomimo braku w ówczesnym stanie prawnym definicji rolnika, status rolnika należy odnieść do osoby, która prowadzi gospodarstwo rolne i uzyskuje z tego tytułu korzyści. Przedmiotem postępowania administracyjnego przed organem rentowym było świadczenie emerytalne wnioskodawczyni przysługujące jej na podstawie ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Zgodnie art. 4 pkt. 13 w związku z art. 1, art. 2 oraz art. 3 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS ubezpieczonym jest osoba podlegająca ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, określonym w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych, a także osoba, która przed dniem wejścia w życie ustawy podlegała ubezpieczeniu społecznemu lub zaopatrzeniu emerytalnemu, z wyłączeniem ubezpieczenia społecznego rolników. Jedynie z mocy wyraźnego przepisu ustawy na zasadzie wyjątku od reguły (art. 10 ust 1) uwzględnia się również podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników. Do stażu emerytalnego powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych można zaliczyć (1) „okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki”, (2) „przypadające przed dniem 1 lipca 1977 r. okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego po ukończeniu 16 roku życia” lub (3) „przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia” - jednakże wyłącznie „w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu” (art. 10 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS). Ponieważ przepis art. 10 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS dopuszcza jedynie wyjątkowo i w ograniczonym zakresie („w zakresie niezbędnym do uzupełnienia” wymaganego do przyznania emerytury w wypadku ubezpieczenia pracowniczego tzw. okresu składkowego i nieskładkowego) możliwość traktowania „okresów prowadzenia albo pracy w gospodarstwie rolnym” jako „okresów składkowych” w ramach ubezpieczenia pracowniczego, powinien być on interpretowany i stosowany w sposób restryktywny.

Zasadne jest także twierdzenie organu rentowego, że wolą ustawodawcy było odróżnienie formy prowadzenia gospodarstwa rolnego od pracy w nim. Praca w gospodarstwie rolnym przed 1 stycznia 1983 r. dotyczy przede wszystkim

domowników rolnika, którzy przed wskazaną wyżej datą nie byli objęci ubezpieczeniem. Dla dokonania prawidłowej wykładni art. 10 ust. 1 pkt 3 powołanej ustawy zasadnicze znaczenie ma okoliczność, iż obowiązek opłacania składki za domowników rolnika, pracujących w prowadzonym przez niego gospodarstwie, wprowadzony został dopiero ustawą z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin. (Dz.U. Nr 40, poz. 268). Celem ustawodawcy było stworzenie możliwości zaliczania do stażu ubezpieczeniowego uzupełniająco okresów pracy (w gospodarstwie rolnym) domowników przed 1 stycznia 1983 r. W przeciwnym razie kategoria tych osób pozbawiona byłaby prawa do świadczenia (z tytułu powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych) za pracę w gospodarstwie rolnym przed 1 stycznia 1983 r., natomiast po tej dacie prawo to by im przysługiwało. Zaliczenie tego okresu pracy jako okresu składkowego mimo braku opłacenia składek ubezpieczenia rolniczego pozwoliło tę kategorię ubezpieczonych traktować jednakowo przed, jak i po wejściu w życie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin (1 stycznia 1983 r.). Dlatego nie można, jak to czyni ubezpieczona, zrównywać terminu prowadzenia gospodarstwa rolnego (art. 10 ust. 1 pkt 1 ustawy) z pojęciem pracy w gospodarstwie rolnym (art. 10 ust. 1 pkt 3). Przeciwno takiemu pojmowaniu okresu prowadzenia gospodarstwa rolnego przemawia to, że przepis art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach nie jest adresowany do rolników, skoro reguluje kwestie stażu emerytalnego wymaganego od innych osób objętych ubezpieczeniem społecznym z tytułu pracy w gospodarstwie rolnym. Implikuje to stwierdzenie niedopuszczalności stosowania (przez analogię) wobec rolnika art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach. Z kolei na mocy art. 10 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, uwzględniane są okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego, za które opłacono składki przewidziane w odrębnych przepisach. Oznacza to, że podlega uwzględnieniu okres ubezpieczenia społecznego rolnika, który wywiązał się z obowiązku składkowego przewidzianego w przepisach obowiązujących w okresie, w którym przypada to ubezpieczenie. Wnioskodawczyni prowadziła gospodarstwo rolne w latach 1979 - 1981, kiedy obowiązywała ustawa z dnia 27 października 1977 r. o zaopatrzeniu

emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin. Ubezpieczenie społeczne rolników na podstawie tej ustawy było obowiązkowe i pociągało za sobą obowiązek opłacania składki na to ubezpieczenie (art. 38). Zawarte w art. 10 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach odesłanie do odrębnych przepisów należy rozumieć jako warunek wywiązania się z obowiązku nałożonego przez te przepisy na rolnika podlegającego ubezpieczeniu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2003 r., II UK 51/02, Orzecznictwo Sądu Najwyższego Zbiór Urzędowy Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych 2004/7/127). Wnioskodawczyni nie wywiązała się z tego obowiązku, co w konsekwencji było przeszkodą do uzupełnienia stażu emerytalnego o okres tej pracy na mocy art. 10 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz. 1118 ze zm.).

Z powyższych względów Sąd Najwyższy postanowił, jak w sentencji.

/tp/